

Güncellenmiş Bildirge – 4 Mart 2012

Bu belge 29 Şubat 2012 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan, TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu'nca oluşturulan Alt Komisyon'un önerdiği değişiklikleri içeren yasa teklifine ilişkin hazırlanmıştır. Yasa teklifine son hali 5-11 Mart 2012 arasında yapılan görüşmelerle verilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda yasa teklifi sınırlı da olsa bazı değişikliklere uğramıştır. Bu nedenle, bu belgede sunulan bazı bilgi ve görüşlerin güncellenmesine ihtiyaç olabilir. ERG bu konuda çalışmalarını sürdürmektedir.

$$4 + 4 < 8$$

Alt Komisyon'dan çıkan yeni teklif bazı iyileşmelere rağmen önemli riskler barındırmaya devam ediyor. Gereksinimleri doğru bir temele oturmeyen, eğitimde kalite ve eşitlik öncelikleriyle bağdaşmayan ve MEB'e çok fazla yük getirecek bir sistem kurgulanıyor.

Gündemdeki yasa teklifi ve getirilen değişiklikler eğitimdeki en önemli iki soruna ilişkin hiçbir şey söylemiyor: Eğitimde düşük kalite ve okullar arasındaki eşitsizlikler. Aksine, yasa teklifindeki öneriler, kamuoyuyla paylaşılan bilgiler dikkate alındığında, bu açılardan ciddi riskler oluşturuyor. Eğitimde çocuklarımız için daha fazla esneklik sağlanması önemlidir ancak bunu öncelikle mevcut yapı içinde uygulamalarla sağlamayı denemek gerekiyor. Eğitimde esneklikle ilgili sorunları irdelemeden, getirilen önerilerin fizibilitesi çalışmalarını yapmadan ve olası etkilerini analiz etmeden, hızlandırılmış süreçlerde çok köklü değişikliklerin gerçekleşmesinden kaygı duyuyoruz.

28 Şubat'ta toplanan Alt Komisyon, beklentilerin aksine, "222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nde 60-72 ay yaş grubu için okulöncesi eğitimi zorunlu hale getirmedi. Oysa okulöncesi eğitim çocuğun okul başarısını ve okula uyumunu doğrudan etkiler; sayısız bireysel ve toplumsal getirilere sahiptir ve sosyoekonomik açıdan elverişsiz koşullara sahip çocuklar için kilit önemdedir. Ayrıca, okulöncesi eğitim, Avrupa Birliği ülkelerinden Bulgaristan, Danimarka, Letonya, Lüksemburg, Macaristan, Polonya, Romanya ve Slovenya'da kanunla zorunludur.

Düzenleme, Hükümet Programı ve Kalkınma Planları'nda yer alan "2013 yılında okulöncesi eğitimde %100'e ulaşılması" hedefini göz ardı ediyor. Ayrıca, 60-72 ay yaş grubu için % 67'ye ulaşan okulöncesi okullulaşma oranı ve elde edilen diğer kazanımların sürdürülmesini tehlikeye atıyor.

Alt Komisyon'un kabul ettiği metin ilköğretime başlangıç yaşını 5'e indiriyor. Dünyada, Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Doğu Asya'da neredeyse tüm ülkeler için de geçerli olmak üzere, 126 ülkede çocuklar ilköğretime 6 yaşında başlıyor. 26 ülkede ise çocuklar okula 5 yaşında başlıyor. Ancak, böyle bir uygulamaya geçiş eğitimin tüm bileşenlerinde (öğretim programları, eğitim materyalleri, öğretmenler, öğrenme ortamları) çok ciddi bir yenileme gerektiriyor. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmakta olan Okul Öncesi Eğitimi Güçlendirme Projesi kapsamında süregelen erken çocukluk dönemi için standard ve öğretim programı geliştirme çalışmaları boşa gidebilir.

Gerekli hazırlıklar önümüzdeki altı aylık sürede yapılamadığı ve okulöncesi eğitim zorunlu olmadığı takdirde ilköğretime 5 yaşında başlamak, çocukların beceri ve yetkinliklerine uygun öğretim verilemeyeceği için çok sakıncalıdır.

Yenilenen teklif, ilk teklife olduğu gibi 8 yıllık kesintisiz ilköğretim uygulamasını sona erdirmiyor ve ilköğretimin 4'er yıllık iki kademedeki oluşmasını öngörüyor. Böylece, Türkiye, dünyada ilköğretimin 5 yaşında başladığı ve ilk kademesinin 4 yıl sürdüğü tek ülke olacak (UNESCO İstatistik Enstitüsü'nde ilgili verileri olan ülkeler arasında), çocuklarına 9 yaşında okul seçtirecek, 10 yaşında yönlendirmeye başlayacak.

Güncellenmiş Bildirge – 4 Mart 2012

İkinci kademe açıköğretim ve mesleki eğitim yolunu kapatarak önemli adımlar atan yeni teklife göre, ikinci kademe kurumları şartlara göre ilköğretim birinci kademe kurumlarının yanı sıra ortaöğretim kurumlarıyla da birlikte kurulabiliyor. İkinci kademede ayrıca “ortaöğretimi destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimli dersler” oluşturulacağı belirtiliyor. İlk düzenleme, öne sürüldüğü üzere farklı yaş gruplarının bir arada eğitim almasına ilişkin endişelerin önüne geçmeyecek niteliktedir. Seçmeli derslerin çeşitlendirilmesi ise kapsamlı yapısal bir değişikliği aslında gerektirmiyor.

İlköğretimde kademeli bir yapıya geçilmesi, ilk dört yılın sonunda bir seçme sistemi gereksinimi doğurabilir. Türkiye’deki mevcut toplumsal ve/veya ekonomik eşitsizlikler ile okullar arası kalite farkları göz önüne alındığında, uluslararası eğilimlerin aksine öğrencilerin bu denli erken bir yaşta ayrıştırılması eşitsizlikleri derinleştirici rol oynayacak, özellikle sosyoekonomik açıdan elverişsiz koşullara sahip çocukların ve engelli çocukların kaliteli eğitime devam olasılıklarını azaltacaktır.

Yenilenen teklif itirazları dikkate alarak, ortaöğretimin zorunlu hale gelmesi için bir tarih öngörüyor ve bir yıl erteleme olanağı da sunarak 2012-2013 döneminde 12 yıllık zorunlu eğitime geçişi başlatıyor.

Ortaöğretimin kalitesini artırmak ve altyapı ve insan kaynağı hazırlığına öncelik vermek yerine kaynakların ortaöğretimin zorunlu yapılmasına harcanması, Türkiye’nin eğitim önceliklerini yine nitelik yerine nicelik olarak belirlemesi demek. Okulöncesini zorunlu eğitim kapsamına almamanın gerekçesi olarak gösterilen “altyapı eksikliği”nin bu bağlamda neden önemsenmediğini anlamaksa son derece güç.

Ortaöğretim çağındaki öğrencileri eğitim sisteminde tutmanın yolu, artan okullulaşma oranlarını sürdürmek ve okula devamsızlığın ve okulu terkin nedenlerini irdeleyerek yeni politikalarla gençlere nitelikli eğitim vermekten geçiyor. Bunlar yapılmaksızın ortaöğretimi zorunlu kılmak hem etkisiz olacak hem de eğitimde nitelik arayışını engelleyecek.

Yasa teklifi kamu yönetimi ve maliyesi açısından yürütme kurumlarının program ve planlarında olmayan köklü bir değişimi gündeme getiriyor ve Türkiye’de eğitim reformunun uygulanmasını riske atıyor. Milli Eğitim Bakanlığı bir yandan 652 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname sonrasında baştan aşağı yeniden yapılıyor, diğer yandan eğitimde niteliği artırmak amacıyla içlerinde F@TİH, Ulusal Öğretmen Stratejisi ve Meslek Eğitimi Stratejisi olmak üzere kapsamlı ve zor çalışmalar yürütmeye çalışıyor. Avrupa Birliği hibeleriyle özel eğitim, kız çocukların eğitimi, okulu terkin azaltılması, hayat boyu öğrenme, okulda şiddetin önlenmesiyle ilgili projeler devam ediyor ya da başlamak üzere. Tüm bunların üzerine, bu kadar köklü ve iddialı bir değişiklik paketi Milli Eğitim Bakanlığı üzerinde gerçekçi olmayan bir yük yaratacak ve süregelen tüm çalışmaların etkililiğini riske atacak. Mali açıdan da, kademelendirmeye ve zorunlu ortaöğretimle bir anda ortaya çıkacak derslik ihtiyacını karşılamak üzere ne 2012 bütçesinde ne de Orta Vadeli Program’da yer almayan bir kaynak artışı gerekecek.

Temel Eğitim Reformu’ndan bu yana sürekli gelişim içinde olan ve tutarlı politikalar üretme kapasitesine yeni kavuşmuş Türkiye eğitim sistemine eşzamanlı olarak bu kadar çok sayıda kapsamlı yapısal değişikliğin getirilmesi hem öğretim programları, öğretmen yeterlilikleri gibi kazanımları tehlikeye atıyor hem uygulanması güç bir sistem ortaya çıkarıyor.

En az bir yıl okulöncesi eğitimin zorunlu kılınması, ilköğretimde var olduğu iddia edilen sorunların daha iyi araştırılması ve buna göre çözümler geliştirilmesi, ortaöğretimin yapısı ve zorunluluğu hakkında daha uzun süreli bir müzakere süreci sonunda karar verilmesi Türkiye eğitim sistemine en büyük yararı sağlayacak adımlardır.